

АНГЛІЦИЗМИ У ТЕРМІНОЛОГІЇ ФОТОСПРАВИ

Наукова термінологія має досить високу здатність сприймати чужомовні запозичення. Це означає, що зростання словникового складу мови через поповнення наукової термінології обов'язково супроводжується процесом запозичення окремих чужомовних слів, особливо разом із запозиченням відповідного наукового поняття.

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу зумовлює появу нових термінів і, як свідчить практика, ці терміни здебільшого є запозиченими. «Запозичення термінів – це багатоаспектний процес, який передбачає високий ступінь розвитку й самобутності мови-реципієнта, оскільки пов'язаний як з кількісними, так і з якісними змінами в терміносистемі» [6, с. 412].

Багато науковців, зокрема А. Д'яков, З. Куделько і Т. Кияк [3], І. Кочан [4; 5], Л. Малевич [6], Л. Симоненко [7], С. Булик-Верхола, Ю. Теглівець [1] та інші, зазначають, що через інтернаціоналізацію наукової термінології та відсутність у запозичених термінах додаткових стилістичних конотацій виникає потреба у нових запозиченнях. Українська мова, запозичуючи іншомовні слова, пристосовує їх до власних літературних норм. На думку І. Кочан, в українській мові домінує принцип золотого середина: іншомовні слова, які не мають національних відповідників, адаптуються й розчиняються в потужному арсеналі національних слів [4, с. 17]. Звідси випливає, що міжнародна лексика не порушує внутрішньої структури мови, а забезпечує контакти з іншими мовами світу і вказує на високий рівень української літературної мови.

Тому сьогодні важливим є питання щодо значної кількості запозичень, зокрема англіцизмів, і доцільності використовувати їх замість українських термінів, адже незаперечним є той факт, що саме терміни є основним джерелом наповнення лексичного фонду будь-якої мови.

Англійська мова, що у сучасному світі є мовою міжнародного спілкування, заповнила всі сфери наукового, суспільного, культурного життя. Деякі науковці розповсюдження англійської мови пояснюють простотою граматики, яка «перебуває серед усіх європейських мов поза конкуренцією» [3, с. 116].

Професійна лексика й термінологія фотосправи відома не лише вузьким фахівцям, які працюють у цій галузі. Адже фототехніка проникла у всі сфери життя суспільства. Багато людей мають фотокамери, використовують для знімання мобільні пристрої і смартфони, засвоюють відповідну лексику й термінологію. Відсутність ґрунтовних наукових праць щодо лексичного наповнення термінології фотосправи, а також україномовних словників зазначеної галузі зумовила актуальність дослідження.

Мета статті – з'ясувати особливості наповнення лексичного складу термінології фотосправи англіцизмами, виявити, наскільки доцільно вживати англійські терміни фотосправи у сучасній українській літературній мові.

Проникаючи в нове мовне середовище, запозичене слово пристосовується до чужої лексичної системи, входить у нові для нього лексичні зв'язки. Процес адаптації – це формування лексичних зв'язків слова в новій системі, створення серій і рядів типових уживань його у мові, що узагальнюються і є достатніми для актуалізації значення [5, с. 5].

Суттєві відмінності процесу запозичення чужомовних термінів від запозичення слів загальноживаної лексики полягають у «використанні переважно писемного шляху проникнення нових слів і можливості свідомого впливу на формування термінологічних систем» [5, с. 9].

Англіцизми серед термінів фотосправи представлені такими засобами:

1) графічне відтворення запозичення без будь-яких змін оригінального написання. У термінології фотосправи це, як правило, назви програмної продукції (*Adobe Photoshop* – графічний редактор, розроблений і поширюваний фірмою Adobe Systems; *Adobe Photoshop Extended* – розширена версія програми Adobe Photoshop, призначена для професійного використання; *Adobe Photoshop Lightroom* – графічна програма компанії Adobe для роботи з цифровими фотографіями; *Adobe Bridge* – програма для перегляду і сортування зображень та іншої медіаінформації; *Adobe Acrobat* – поширена програма швидкого створення, розповсюдження і редагування файлів PDF; *ACDSee* – умовно безкоштовна програма для перегляду і організації зображень для Microsoft Windows; *Digital Photo Professional* – програмне забезпечення для цифрових камер EOS і PowerShot, яке дозволяє обробляти, переглядати і редагувати зображення RAW тощо);

2) аббревіатури, запозичені з англійської мови в готовому вигляді без перекладу: *TIFF* (Tag Image File Format / Tagged Image File Format – формат даних для збереження зображень із високою якістю і зменшен-

ням розміру файлу стисненням без втрати якості), *JPG / JPEG* (Joint Photography Experts Group – графічний формат, стандартний спосіб стиснення графічних файлів із втратою якості), *GIF* (Graphic Interchange File – 8-бітний растровий графічний формат, що використовує до 256 чітких кольорів із 24-бітного діапазону RGB), *RGB* (red, green, blue – стандартна схема кольорів для цифрових зображень), *PNG* (Portable Network Graphics – графічний формат, що використовується в Інтернеті. Може містити і 8-, і 48-бітну кольоровість), *TTL* (Through the lens – спосіб вимірювання експозиції безпосередньо через знімальний об'єктив фотоапарата або кінокамери) тощо;

3) транслітерація (від лат. trans – крізь, через та litera – літера) – передавання літер іншомовного слова за допомогою літер алфавіту мови перекладу. Одним із найпоширеніших способів такої побудови нових термінів є пряме запозичення. Пряме запозичення може бути повним або частковим. За повного запозичення об'єктом запозичення є і зовнішня, і внутрішня форми. Термін пристосовується до фонетичних та морфологічних особливостей мови-реципієнта [3, с. 109]. Зміни в цих запозиченнях узгоджуються з нормами сучасної української літературної мови.

У термінології фотосправи виявлено такі повні запозичення: *софтбокс* (англ. *softbox* – конструкція у вигляді короба з однією світлопропускною стороною, що служить для отримання рівномірного і м'якого (soft) освітлення); *пресет* (англ. *preset* – набір параметрів конфігурації електронного обладнання або програмного забезпечення, що задається під час його виготовлення на заводі («заводські установки», налаштування за замовчуванням), або набір параметрів, збережений самостійно в ході роботи); *крон-фактор* (англ. *crop factor*; *crop* – обрізати, *factor* – коефіцієнт – безрозмірна величина, котра демонструє відношення лінійних розмірів діагоналі стандартного кадру 35-мм плівки до діагоналі світлочутливої матриці цифрової камери); *селфі* (англ. *selfie* – вид фотографії, автопортрет, зроблений за допомогою камери смартфона чи веб-камери); *флінт* (англ. *flint* – тип безбарвного оптичного скла, що має невеликий коефіцієнт (менш ніж 50) середньої дисперсії); *фотосет* (англ. *photoset* – сленгове слово, що є похідним від *photo* – фото і *set* – набір, тобто це набір світлин у межах одної фотосесії); *зум* (англ. *zoom* – трансфокатор, варіооб'єктив); піксель (англ. *pixel* – найдрібніша одиниця цифрового зображення в растровій графіці); *дисплей* (англ. *display* – електронний засіб для відтворення графічної й алфавітно-цифрової інформації); *блюмінг* (англ. *blooming* – ефект розтікання надлишкового заряду від пересвічених ділянок фотоелектронного пристрою на сусідні ділянки) тощо.

Серед прямих лексичних запозичень трапляються трансформовані терміни, що зазнають зміни афіксів: *фотосесія* (англ. *photosession* – процес фотографування фотомоделі); *дагеротипія* (англ. *daguerreotype* – старий спосіб фотографування на металевій пластинці, покритій йодистим сріблом); *макрофотографія* (англ. *macro photography* – один із напрямків фотографії, призначений для зображення дрібних об'єктів у великому масштабі); *мікрофотографія* (англ. *photomicrography* – техніка фотографування малих об'єктів, як правило, за допомогою мікроскопів); *плагін* (англ. *plug-in* – додаток, незалежно компільований програмний модуль, що динамічно підключається до основної програми, призначений для розширення або використання її можливостей); гістограма (англ. *histogram* – графік розподілу тонів на зображенні) тощо.

Менш продуктивним способом є часткові запозичення (калькування), за яких об'єктом запозичення є лише внутрішня форма. У термінології фотосправи виявлено повні кальки, коли «здійснюється буквальный переклад елементів слова з мови-продуцента на мову-реципієнта» [3, с. 110]. Наприклад, *черевики (shoe)* (спеціальне пристосування на корпусі фотоапарата для встановлення зовнішнього спалаху) – «гарячий» *черевики (hot shoe)* (має синхронний контакт для включення спалаху, завдяки якому спалах спрацьовує водночас із затвором).

Англійські запозичення у складених термінах дозволяють систематизувати поняття за родо-видовими ознаками: *брекетинг* – *брекетинг витримки* – *брекетинг ISO* – *брекетинг спалаху* – *брекетинг діафрагми* – *брекетинг комбінований*; *стандарт* – *стандарт AVI*, *стандарт EXIF*, *стандарт Full HD*, *стандарт MPEG*, *стандарт USB*; *зум* – *зум оптичний*, *зум цифровий*, *кратність зума* тощо.

Серед однослівних термінів виявлено терміни-гібриди, що виникли внаслідок додавання до англійських основ питомих словотвірних формантів: *глянсування*, *зумування*, *клонування*, *кодування*, *тонування* тощо.

У складених термінах фотосправи можна виділити терміни, що утворені у такі способи:

1) поєднанням англійського з українським компонентом: *передній плагін*, *кратність зума*, *крок експокорекції*;

2) складені терміни-гібриди, коли один із компонентів є англійською аббревіатурою: *формат JPG*, *формат RAW*, *формат AVI*, *покращення TTL* тощо.

Отже, залучення англійських запозичень дозволяє збагатити лексичний склад термінології фотосправи. Такі терміни зазнають фонетичної, морфологічної та семантичної адаптації. Однак уживання значної кількості англійських позбавляє терміносистему фотосправи, яка досі є невпорядкованою, ознак національної самобутності.

Перспективність розвідки вбачаємо у тому, що інтеграція у європейський науковий простір і міжнародну термінологію не має стати на заваді творенню власне національної термінології.

Література:

1. Булик-Верхола С., Теглівець Ю. Чужомовні запозичення у термінології фотосправи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»: збірник наукових праць. Одеса, 2016. Вип. 23. Т. 1. С. 8–10.
2. Великий глумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. 1440 с.
3. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К.: Видавничий дім «KM Academia», 2000. 218 с.

4. Кочан І. Іншомовні слова: кальки чи національні відповідники? Українська наукова термінологія: збірник матеріалів науково-практичної конференції «Українська наукова термінологія. Проблеми перекладу». К.: Наукова думка, 2009. № 2. 344 с. С. 9–26.
5. Кочан І. Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології: навч. посібник. К.: Знання, 2013. 294 с.
6. Малевич Л.Д. Мовна і позамовна детермінованість процесів термінологічного запозичання. Наукові записки. Серія «Філологічна»: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Міжкультурна комунікація: мова – культура – особистість». Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». Вип. 14. 2010. С. 411–415.
7. Симоненко Л.О., Соколова С.О., Годована М.П. Національні та інтернаціональні компоненти в сучасних терміносистемах. К.: Наукова думка, 1993. 237 с.
8. Словник фотографічних термінів. URL: <http://bankstatey.com/index.php?newsid=1929>.

Анотація

С. БУЛИК-ВЕРХОЛА, Ю. ТЕГЛИВЕЦЬ. АНГЛІЦИЗМИ У ТЕРМІНОЛОГІЇ ФОТОСПРАВИ

У статті досліджено особливості англійських запозичень у термінології фотосправи. Визначено особливості адаптації англіцизмів до української мовної системи. Виявлено основні способи запозичень англійських термінів фотосправи.

Ключові слова: термінологія фотосправи, запозичення, мовна система, англіцизми.

Аннотация

С. БУЛЫК-ВЕРХОЛА, Ю. ТЕГЛИВЕЦЬ. АНГЛИЦИЗМЫ В ТЕРМИНОЛОГИИ ФОТОДЕЛА

В статье исследованы особенности английских заимствований в терминологии фотографии. Определены особенности адаптации англицизмов к украинской языковой системе. Выявлены основные способы заимствования английских терминов фотографии.

Ключевые слова: терминология фотографии, заимствования, языковая система, англицизмы.

Summary

S. BULYK-VERKHOLA, Y. TEHLIVETS. FOREIGN BORROWINGS IN THE PHOTOGRAPHY TERMINOLOGY

The peculiarities of the photography terminology borrowings have been dealt with in this article. The features of the adaptation of the anglicisms to the Ukrainian language system are determined. The basic methods of borrowing English-language terms of photography are revealed.

Key words: photography terminology, borrowings, language system, anglicisms.